

Svět islámu a Evropa na pozadí posledních událostí

Na počátku února 2006 v islámských zemích proběhly desítky rozsáhlých demonstrací proti zveřejnění karikatur proroka Muhammada (dále Mohamed, arab. Chválený). Kresby otiskl nejdříve dánský list *Jyllands-Posten*, poté byly přetištěny v Norsku, Francii, Německu a dalších evropských zemích, včetně České republiky (*MF Dnes* 3. února 2006, *Hospodářské noviny* 2. února 2006).

Pozoruhodné na celé události je, že dánský deník zveřejnil karikatury již téměř před půl rokem (30. září 2006), avšak reakce islámského světa se dostavila až poté, co se do celé záležitosti vložili radikální imámové a islámský tisk. Nelze vyloučit, že za celou aférou stojí některé islamistické skupiny, které problém s karikaturami zneužily jako vhodnou záminku k rozdmýchání protizápadních nálad. Jejich cílem by mohlo být například narušení politického procesu v Iráku, zajímavá je i skutečnost, že ve stejný den, kdy vypukly nepokoje na palestinských územích, začala Mezinárodní agentura pro atomovou energii (MAAE) ve Vídni projednávat otázku obnoveného jaderného programu Íránu.

Kdo stojí za pálením vlajek?

První reakce dánských muslimů na otištění karikatur byly relativně umírněné. Poté, co se ale do sporu vložil dánský imám Ahmad Abdal Rahmán Abú Laban, otočil se dosud relativně lhostejný postoj muslimské veřejnosti v evropských zemích o sto osmdesát stupňů.

Kdo je Ahmad Abdal Rahmán Abú Laban?

Imám Ahmad Abdal Rahmán Abú Laban je původem Palestinec. Žil v Egyptě a Kuvajtu, kde se stal členem Muslimských bratří. V Kodani navázal spolupráci s Talaatem Fuádem Kásimem z teroristické organizace Džamá Islámíja. Společně mj. udržovali kontakty s bývalými mudžáhidy z afghánské války, cestovali, navštěvovali mešity a kázali. Právě Abú Laban shromáždil karikatury listu Jyllands-Posten do publikace, přičemž do ní vložil ještě několik desítek dalších. Bylo mezi nimi i mnoho takových, které neměly s karikaturami v dánském deníku nic společného a u nichž se předpokládá, že je vyrobili sami Labanovi lidé. Abú Laban pak tuto souhrnnou publikaci distribuoval v řadě arabských zemí a od tamních představitelů se dožadoval reakce ve prospěch muslimů v Dánsku.

Zasedání Organizace islámské konference přililo olej do ohně

Zřejmě nejdiskutovanějším tématem na shromáždění OIC, které proběhlo loni v prosinci, bylo právě zveřejnění karikatur proroka Mohameda. V závěrečné zprávě členové ostře kritizovali dánskou vládu za její pasivitu a poukazovali také na stoupající nenávisť proti islámu v Evropě. Jednoznačně odsoudili zneužívání svobody projevu jako „záminky pro hanobení náboženství a znesvěcení podoby proroka Mohameda“. Závěry zasedání OIC měly zcela zásadní vliv na další vývoj událostí - v Sýrii, Íránu a dalších zemích, dostaly komentáře odsuzující dánský tisk značný prostor. Logickou reakcí pak byly masové demonstrace s tichým souhlasem některých vlád, které vyústily v ničení a pálení dánských zastupitelských úřadů.

Reakce muslimů byly poměrně masivní - demonstrace se uskutečnily od severní Afriky až po Indonésii, často za účasti až desetitisíců osob. Nejvážnější incidenty se odehrály v Sýrii, Libanonu a na palestinských územích, rozsáhlé byly i protesty v Afghánistánu, Pákistánu a Íránu. Pákistán na situaci reagoval oficiálním protestem ministerstva zahraničí velvyslancům evropských států, včetně ČR. V arabských zemích se rozšířily zpočátku spontánní, dnes však již i oficiální snahy o bojkot dánského zboží.

Egyptské náboženské spolky, zejména pak vládou podporovaná sunnitská univerzita al-Azhar, nejprve vydala v dokumentu svého nejvyššího představitele, Velkého Šajcha at-Tantáwího, umírněné prohlášení, podle něhož „je nepřijatelné zesměšňovat mrtvé vůbec a zesnulého proroka zvláště“. Islámská výzkumná akademie al-Azharu, která vydává náboženská doporučení se závaznou právní silou (fatwa) v systému islámského práva (šaría), však toto prohlášení 1. února 2006 kvůli jeho umírněnosti popřela.

Demonstrace proti zveřejnění karikatur proroka Mohameda Evropu i Spojené státy americké překvapily a zaskočily. To dokumentují i dosud poměrně nejasné a nejednotné reakce státních představitelů.

1. Příčiny současné situace

Hlavní příčinou mohutných reakcí islámského světa na zveřejnění karikatur je dlouhodobá frustrace muslimů z jejich současného postavení ve světě. V celé islámské komunitě, a v arabských zemích zvláště, převládá názor, že západní svět islám podceňuje a muslimy staví do role „světoobčana druhé kategorie“. Často se uvádí příklad tzv. dvojího standardu Západu, podle kterého se po islámských státech striktně vyžaduje např. plnění rezolucí OSN, zatímco jiné státy (např. Izrael či USA) tyto normy trvale porušují bez jakýchkoli postihů. Jako ilustrativní příklad je uváděn izraelsko-palestinský konflikt, kde Izrael porušuje rezoluce OSN od války v roce 1967. Právě tento konflikt výrazně přispěl k radikalizaci islámské veřejnosti a jejich nenávisti vůči západní civilizaci.

První velké vítězství, které islamistům značně zvedlo sebevědomí a po letech frustrace jim ukázalo, že mohou zvítězit i nad světovými velmocemi, bylo stažení vojsk bývalého Sovětského svazu z okupovaného Afghánistánu v 80. letech 20. století. Za úspěchem afghánských mudžahedínů stála především islámská víra, návrat ke starým hodnotám a jejich soudržnost bez ohledu na jejich postavení a národnost. Tento přístup byl poté v islámském světě aplikován i v dalších oblastech - vznikla hnutí Hamás v Palestině, Hizballáh v Libanonu a posléze i Al-Kajda.

Islamistické kruhy nesehrály v nepokojích spojených s otištěním karikatur významnější úlohu (nejspíš v souvislosti s dlouhodobými protiteroristickými opatřeními evropských vlád) - se svým protizápadním smýšlením se však nikterak netají, například při londýnské demonstraci nesli protestanti transparenty s hesly o „vyhlazení Evropy“, konkrétním případem protizápadních tendencí bylo i napadení rakouské ambasády a kanceláři EU.

2. Posuny ve veřejném mínění v islámských zemích

To, že se veřejné mínění v islámských státech stále více radikalizuje, názorně dokumentují mimo jiné i nedávné výsledky voleb. Pozoruhodného úspěchu dosáhli kandidáti Muslimského bratrstva v Egyptě, konzervativci v prezidentských volbách v Íránu, velmi ilustrativní pak bylo i vítězství hnutí Hamás na palestinských územích. Přiznejme si, že také v Iráku je politický vývoj daleko silněji ovlivňován nábožensky orientovanými silami, než prozápadně orientovanými nacionalisty a sekularisty.

Tato fakta svědčí o tom, že se islamistům poměrně úspěšně daří radikalizovat veřejnost v islámských zemích. Nebezpečí se skrývá v tom, že řada autokratických režimů se snaží islamistických tendencí využívat pro vlastní prospěch. Tyto režimy jsou ochotné zasáhnout proti radikálním islamistům pouze v případě, že by bylo ohroženo jejich vlastní mocenské postavení. V souvislosti s karikaturami bylo patrné, že např. režimy v Sýrii či Íránu - pokud své obyvatelstvo k demonstracím skrytě nepodněcovaly - alespoň prokázaly trestuhodnou nečinnost a pasivitu při potlačování násilností. Je pravděpodobné, že Sýrie a Írán zneužívají protizápadních nálad a pokoušejí se USA a Izraeli naznačit, že v případě napadení jejich států by se na jejich stranu postavil celý islámský svět.

3. Radikalizace islámu v Evropě

Vážným bezpečnostním rizikem pro Evropu se stala radikalizace muslimské mládeže. Třetí generace přistěhovalců razantně odmítá asimilaci a útočí na evropský politický a kulturní systém. Mladé islamisty „bez identity“ a sociálního zázemí radikalizují konflikty v některých muslimských zemích a oblastech, jako je Palestina, Irák nebo Afghánistán. Právě muslimové třetí generace patří mezi nejagresivnější demonstranty proti karikaturám proroka Mohameda.

Určit přesný počet evropských islámských extremistů je téměř nemožné, mj. proto, že neexistují žádná oficiální data. Stejně neurčitý je i počet všech muslimů v Evropě - například ve Francii se odhady pohybují od čtyř až k šesti milionům a více. Někteří představitelé evropských islámských komunit odhadují, že celkem žije v Evropské unii až dvacet milionů muslimů. V každém případě je ale jisté, že od roku 2000 dochází v Evropě k výrazným změnám a zejména k nárůstu fundamentalismu, a tím i bezpečnostních rizik.

Kolik extremistů žije v České republice?

Evropští odborníci se pokoušejí zjistit počty fundamentalistů v dané muslimské populaci. Podle vzorce francouzské zpravodajské služby tvoří fundamentalisté zhruba pět procent muslimské populace, z těchto pěti procent pak lze tři procenta považovat za potenciálně nebezpečné osoby. Ve Francii tak představuje vážné bezpečnostní riziko zhruba 9000 lidí. V České republice se k islámu hlásí 15 000 až 20 000 muslimů, potenciálně nebezpečných je tedy cca 15 lidí

Některé zaznamenané změny v prostředí evropských muslimských komunit:

- Před rokem 2000 téměř nedocházelo k demonstracím evropských muslimů. V roce 2004 vyšly do ulic Paříže tisíce muslimů, aby protestovaly proti zákazu nošení islámských šátků ve veřejných školách (tzv. Šátkový zákon).
- Ještě před deseti lety byly v Evropě islámské šátky součástí oděvu spíše starších muslimských žen. Dnes je nosí zhruba polovina ženské islámské populace, včetně dívek (někde až 80 %). Odpůrkyně nošení šátků bývají často terčem fyzického násilí, sexuálního obtěžování a dokonce i skupinového znásilňování.
- Na konci 20. století v západní Evropě téměř neexistovaly islamistické politické strany. Dnes je politická emancipace muslimů na postupu. Například v květnu 2003 získala muslimská radikální organizace Parti de la Citationneté et Prosperité v místních volbách v Bruselu 8000 hlasů, volila ji zhruba čtyři procenta z celkového počtu muslimských voličů, někde tato strana získala deset až patnáct procent.
- Evropské bezpečnostní složky monitorují projevy fundamentalismu v mešitách. Zde se shromažďují mladí islamisté, kteří bývají příznivci některých extremistických hnutí, jako například Muslimského bratrstva (Muslim Brotherhood).
- Po roce 2000 dramaticky vzrostly počty antisemitských útoků (jen ve Francii jich byly zaznamenány stovky), jejichž iniciátory jsou právě mladí muslimové.
- Ve školách s většinou muslimských žáků je téměř vyloučené učit o dějinách židovského náboženství, mladí muslimové také otevřeně odmítají evoluční teorii vývoje lidstva. V těchto školách existuje de facto pohlavní segregace, ve třídách sedí dívky a chlapci na opačných místech. Tentýž problém se vyskytl i v nemocnicích, kde muslimští fundamentalisté odmítají být ošetřeni pracovníky opačného pohlaví.
- Problémy vytvářejí islamisté i ve věznicích, kde často tvoří většinu všech vězňů.

- Roste počet muslimských radikálů ochotných účastnit se násilných akcí. Od 11. září 2001 byly na mnoha místech Evropy zadrženy stovky muslimů podezřelých z terorismu. Dnes zadrží evropské země takřka každý týden další osoby podezřelé z účasti na teroristické činnosti.

Příčiny šíření islámského extremismu

Důvody radikalizace nejmladší, tzv. třetí generace muslimů v Evropě:

- Nedostatečná integrace muslimů a rasistické projevy části většinové společnosti vedou některé muslimy k pocitu vykořeněnosti.
- Životní styl některých muslimů (mnohoženství, vysoká porodnost apod.) nedokáží Západoevropané akceptovat.
- Hospodářská a sociální krize nejvíc postihuje právě muslimská společenství. Ve Francii a Belgii jich je nezaměstnaných asi 20 procent, u třetí generace muslimů je bez práce dokonce 40 procent.
- Muslimskou mládež ovlivňují fundamentalističtí duchovní (např. ze Saúdské Arábie, Pákistánu). Tito imámové neznají evropské reálie a nehovoří místními jazyky. Starší generace evropských muslimů odmítá tyto radikály vpustit do mešit, a tak vzniká tzv. islám sklepů a garáží (podle míst, kde se fundamentalisté setkávají).
- Radikální duchovní odmítají západní hodnoty, evropskou a americkou politiku, kterou považují za „protimuslimskou a prosionistickou“.
- Na evropských středních školách a univerzitách studují mladí extremisté, kteří uprchli ze svých zemí před pronásledováním. Na univerzitách existují buňky extremistických a teroristických organizací jako např. Muslimské bratrstvo, Hamás a Hizballáh.
- Při nedávných soudních jednáních vyšlo najevo, že na přípravě a provedení teroristických útoků se podílela také nejmladší generace evropských islamistů.

Karikatury jako vhodná záminka

Reakce velké části muslimského světa na „urážku islámu“ byla bezesporu bouřlivá, o její spontánnosti a bezprostřednosti bychom však mohli s úspěchem pochybovat. S odstupem času je totiž stále více zřejmé, že protestní akce byly vyvolány záměrně a byly dopředu pečlivě připravené - o čemž svědčí například i fakt, že někdo musel stovky dánských vlajek z hořlavého materiálu nejprve nakoupit a pak je rozdistribuovat (to zabralo cca 2 měsíce - doba od rozhodujícího zasedání Organizace islámské konference do prvních demonstrací).

Důvody rozdmýchání násilných reakcí muslimského obyvatelstva byly různé, přičemž jejich příčiny se v jednotlivých státech lišily:

- Mezi podněcovateli nepokojů na palestinských územích bylo hnutí Fatáh a Islámský džihád, které se těmito akcemi pokouší destabilizovat postavení volebních vítězů (hnutí Hamás) tím, že se je s podporou extremisticky laděné veřejnosti snaží trumfnout svým nasazením pro palestinskou či muslimskou věc. Demonstrováním své vojenské síly pak zároveň vydírají přetrvávající i nově nastupující politické elity.
- Spouštěcím mechanismem protestů v Teheránu bylo předání kauzy íránského jaderného programu Radě Bezpečnosti OSN, odsouhlasené MAAE 3. února 2006. Tuto domněnku potvrdil jednak útok na rakouské kulturní středisko v Teheránu a také demonstrace před britskou ambasádou i přesto, že Britové karikatury neotiskli.
- Afghánské militantní hnutí Taliban zase karikatury využilo k vlastní propagaci, což dokazuje i nabídka zlatých odměn pro vrahy autorů kreseb či vojáků NATO.

• Otištění karikatur a následné demonstrace mají vliv i na rozložení politických sil v Evropě. V Dánsku posiluje krajně pravicová Dánská lidová strana, ve Francii pak Le Penova ultrapravice, v Belgii Vlámský zájem či Britská národní strana. Výjimkou nejsou ani fyzické útoky proti muslimským objektům.

Rozsah nepokojů a emotivní reakce muslimů v žádném případě nebylo možné vyvrátit nebo výrazně omezit vzájemný smír pak definitivně pohřbila nepřesvědčivá argumentace demokratických zemí, která přispěla k prohloubení problému a posílení názorů islamistů o střetu civilizací a aroganci Západu.

4. Prognóza dalšího vývoje

Zdá se, že pokračující frustrace islámského světa bude živnou půdou pro další, podobné krize. Už dnes můžeme předpokládat, že radikální islamisté, povzbuzení úspěchem kampaně kolem karikatur, budou vyhledávat další záminky ke střetům. Obdobné reakce, jako po zveřejnění karikatur, by tak mohly vyvolat například otázky:

- vývoje mírového procesu na Blízkém východě po vítězství hnutí Hamás;
- iránského jaderného programu;
- vývoje situace v Iráku a Afghánistánu.

Nelze vyloučit, že záminkou vyvolání dalších střetů se mohou stát např. neuvážené výroky některých západních osobností, které by byly medializovány či kontroverzní umělecké dílo apod. Je pravděpodobné, že pokud by se nějaký konflikt objevil, budou jeho následky horší než u karikatur proroka Mohameda.

Velmi vážná bezpečnostní rizika představuje i jistý kvalitativní posun ve vývoji bezpečnostních hrozeb. Zatímco před rokem 2001 tvořili teroristické struktury zkušení „boží bojovníci“ ve věku 25 až 40 let, nyní se členy buněk stávají velmi mladí lidé bez bojových zkušeností. Například věk „džihádistů“ z Francie zabitých či uvězněných v Iráku se pohybovaly v rozmezí osmnácti až dvaceti let.

Skupinky mladých islámských radikálů jsou stále častěji tvořeny lidmi se silnými lokálními vazbami, které podporují nejen místní muslimské komunity, ale také vlastní rodiny. Tito lidé snadno navazují kontakty s organizovaným zločinem odkud pak získávají zbraně a výbušniny. Podle vzoru organizovaného zločinu se navíc pokoušejí infiltrovat i do bezpečnostních složek. Nové teroristické buňky se také víc než dřív teritoriálně překrývají, například v Nizozemsku založená Hofstadská buňka se podílela na financování útoků ve Španělsku a v Portugalsku.

Výše uvedené tendence v oblasti islámského extremismu v Evropě jsou ale hrozbou i pro Spojené státy. Část druhé generace a celá třetí generace muslimských přistěhovalců do Evropy je držitelem evropských cestovních pasů. Radikálové potom s těmito doklady v ruce mohou volně cestovat do Spojených států, aniž by potřebovali víza.

5. Možné dopady na bezpečnost České republiky

Přestože Evropa má pouze jedinou oběť karikatur - italského kněze zavražděného fanatickým mladíkem v Turecku, narůstají výzvy extremistů, kteří slibují vysoké odměny za zabití „nepřátelských“ vojáků v Afghánistánu a autorů karikatur. V dané situaci můžeme bezpečnostní rizika pro subjekty České republiky rozdělit do tří kategorií:

A/ Rizika na území ČR

Dosud nebylo zjištěno, že by nějaká islamistická organizace připravovala útoky proti cílům v ČR. Také místní islámská komunita je zatím poměrně klidná, i když karikatury proroka kritizuje s rozdílnou intenzitou. Ústředí muslimských obcí předalo ZÚ Dánska v ČR petici, ve které vyjádřilo svůj protest proti zveřejněným karikaturám. Extrémní názory oficiálních muslimských organizací v ČR volající po odplatě zatím nebyly zaznamenány.

Muslimská komunita velmi pozitivně vnímá vstřícný postoj ministra vnitra ČR Františka Bublana, který inicioval vzájemné setkání 13. února 2006.

Pokud by došlo k dalšímu obdobnému konfliktu, lze v ČR předpokládat větší příklon k extrémním postojům, byť by se zřejmě jednalo jen o jednotlivce.

B/ Rizika pro zastoupení ČR v zahraničí

Největší nebezpečí hrozí zastoupením ČR v zahraničí tam, kde sídlí na stejném místě nebo poblíž úřadoven Dánska a Norska, částečně i Německa a společných úřadů EU. Kritická je rovněž situace na palestinských územích, kde jsou terčem útoků zastoupení EU a v této souvislosti hrozí zvýšené nebezpečí i objektům ČR.

Při případné další krizi můžeme předpokládat, že se islamisté budou snažit útočit víc proti EU jako celku, což by pochopitelně znamenalo větší bezpečnostní rizika i pro subjekty ČR v zahraničí.

C/ Možná ohrožení vojenských misí Armády České republiky

Potenciálně nejvíce ohroženi jsou vojáci misí AČR v Afghánistánu a Iráku. V Afghánistánu je bezpečnostní situace složitější - vojáci tu působí na společné základně s Dány a Němci. K možným ztrátám by tak mohlo dojít při záměně identity vojáků nebo při sebevražedném útoku proti celé základně.

Přestože konkrétní přímé hrozby proti příslušníkům AČR nebyly dosud v Iráku zaznamenány, musíme brát v úvahu, že kontingent Vojenské policie AČR je na jihu Iráku dislokován na stejné základně jako vojáci Dánska, což může představovat zvýšené bezpečnostní riziko.

6. Závěr

V krizi, která vznikla po zveřejnění karikatur proroka Mohameda, jsou zatím úspěšnější radikální islamisté než demokratické západní státy. Obratnou manipulací se islamistům podařilo získat na svou stranu významnou část muslimů a zvýšit míru konfrontace mezi islámským a západním světem. Islamisté se také stále více etablují jako přijatelná politická alternativa pro značnou část obyvatelstva muslimských zemí. Výraznou roli hraje i vysoká morální autorita islámského duchovenstva, které je schopno velmi efektivně ovlivňovat smýšlení obyvatel.

Lze předpokládat, že v případě vzniku další krize by se nálady muslimského obyvatelstva ještě více radikalizovaly a úroveň konfrontace by tak byla zřejmě vyšší, než je tomu v současnosti. Demonstrace muslimů by zřejmě také více směřovaly proti Západu jako celku, a nikoli jen proti zastoupením či občanům jednotlivých států. Míra ohrožení subjektů ČR by tak byla prakticky na stejné úrovni, jako u ostatních zastoupení a vojenských misí států EU.

Rozhovor s ředitelem Vojenského zpravodajství, brig. generálem Ing. Miroslavem Krejčíkem

1) Jak byste zhodnotil stávající bezpečnostní situaci v České republice? Existuje tu potenciální riziko útoku? V případě že ano, máte povědomí o tom, o jakou formu by se jednalo?

Bezpečnostní situace v České republice je příznivá a dlouhodobě stabilní. Občané ani jejich majetek nacházející se na území státu nejsou v této chvíli vystaveni akutní hrozbě teroristického útoku. Jsou nastaveny všechny standardní bezpečnostní mechanismy a opatření, která má ČR k dispozici. Rád bych zdůraznil jeden pozitivní fakt - většina občanů nemá a vlastně nemusí mít o těchto opatřeních ani tušení - zatím totiž nebylo nutné jakkoliv omezit jejich základní práva a svobody.

Co se týče zpravodajských a bezpečnostních složek státu - ty vykonávají činnosti definované příslušnými zákony a realizují úkoly, které dostávají od vedoucích představitelů státu. Nesmíme pochopitelně zapomenout na velmi pozitivní vliv našeho členství v NATO a Evropské unii, díky němuž je naše bezpečnost zakotvena v silném celku. Nezanedbatelnou úlohu bezpochyby hraje i geografická poloha našeho státu.

Bezpečnostní situace je sice klidná, ale bylo by chybou spoléhat na to, že se nemůže nic stát. Pravděpodobnost, že se v České republice někdy v budoucnu odehraje teroristický akt, nemá nulovou hodnotu. Hovořit ale o tom, jak by takový teroristický útok vypadal, by bylo v tomto okamžiku čirou spekulací. Kterákoliv z doposud známých forem teroristického útoku je samozřejmě použitelná i v podmínkách České republiky. Terorismus je a nadále bude velmi vážnou hrozbou. Vzhledem ke skutečnosti, že terčem teroristického útoku jsou zpravidla civilní cíle a nevinní lidé, následky jsou vždy tragické. Zničené budovy nebo části infrastruktury to vše je nahraditelné. Ale utrpení nevinných obětí a ztráty na životech způsobují hluboké rány, které v nás zůstávají.

Přestože Vojenské zpravodajství ani ostatní bezpečnostní a zpravodajské složky ČR v současné době nedisponují informacemi o existenci konkrétní hrozby teroristického útoku u nás, neznamená to, že by takové snahy a aktivity neexistovaly. Schopnost bezpečnostních a zpravodajských složek každého státu odhalit latentní příznaky teroristického útoku mají vždy své limity. Není tomu jinak ani v České republice.

2) Spolupracují české zpravodajské služby se zpravodajskými službami ostatních států? Nebo si tuto problematiku řeší každá země sama?

Vzájemná spolupráce zpravodajských služeb je jedním ze základních pilířů jejich činnosti neboť tato kooperace významně ovlivňuje kvalitu a rozsah jejich schopností. České zpravodajské služby nejsou výjimkou - všechny její složky efektivně využívají možnosti mezinárodní spolupráce a to především formou vzájemné výměny informací. Celá řada potenciálních hrozeb (nejen hrozba terorismu) má původ mimo Českou republiku a na našem území jejich příznaky nelze rozeznat.

3) Zvyšuje pravděpodobnost útoku fakt, že se příslušníci AČR zapojují do protiteroristických operací?

Ano, neboť každá akce zpravidla vyvolává reakci. Zkusme si však položit otázku, zda je účast jednotek Armády České republiky v protiteroristických operacích akcí nebo reakcí. Já tvrdím, že je reakcí!

Terorismus je hrozba, se kterou je téměř nemožné definitivně se vypořádat. Dokud budou existovat příčiny, kvůli kterým jsou někteří lidé ochotní a schopní plánovat, připravovat a realizovat teroristické útoky, budeme muset i my činit veškerá možná opatření k obraně proti takovému útoku. Rád bych zdůraznil, že jedním z těchto opatření je také účast ozbrojených sil jednotlivých států v protiteroristických operacích. Členství České republiky v NATO a Evropské unii pro nás znamená mimo jiné podílet se na realizaci společné bezpečnostní a obranné politiky obou organizací což zahrnuje i aktivní zapojení příslušníků Armády České republiky.

4) Máte informace o tom, že účast našich vojáků v protiteroristických operacích může mít vliv na jejich bezpečnost?

Vojáci Armády České republiky, kteří se účastní protiteroristických operací, plní náročný a nebezpečný úkol. Každý z nich může být vystaven nebezpečí zranění nebo smrti. Vojáci Armády České republiky si to uvědomují. Bezpečnost jednotlivce je vždy přímo úměrná úrovni jeho vycvičenosti, schopnostem velitelů, taktice, výstroji a výzbroji. Svoji roli samozřejmě sehrává i štěstí. Říká se, že štěstí přeje připraveným. Vojáci Armády České republiky jsou dobře vycvičenými profesionály, kteří znají hranici mezi hazardem a únosným rizikem.

5) Existuje nějaký „recept“ na to, jak se nestát terčem útoku teroristů?

Neexistuje. Pravděpodobnost, že se stanete obětí teroristického útoku, nelze nikdy zcela vyloučit. Nikdy nevíme, kdy a kde k útoku dojde. Na Zemi nepochybně existují místa, kde je pravděpodobnost teroristického útoku podstatně nižší než jinde - to ale přece neznamená, že se tam přestěhujeme!

Řešením není před problémem utíkat, ale čelit mu! Naším cílem je přece mít bezpečí tam, kde jsme doma. A jsme znovu tam, kde jsme byli na začátku. Dokud budou existovat příčiny, kvůli kterým jsou někteří lidé na světě ochotni provádět teroristické útoky, budou existovat i následky obětí na životech.

Některá místa, kde se demonstrovalo proti zveřejnění karikatur proroka Mohameda

Demonstrace na palestinských územích

- 30. ledna 2006 se před kanceláři EU v Gaze shromáždil dav několika tisíc lidí pálících vlajky Dánska a Norska. Došlo k výstřelům do vzduchu.
- 31. ledna 2006 se před ústředím OSN v Gaze uskutečnilo protestní shromáždění cca 7 000 lidí pod hlavičkou hnutí Islámský džihád.
- 2. února 2006 byl znovu v obležení areál EU v Gaze. Do objektu francouzského kulturního centra v Gaze byl vhozen granát.
- 2. února byl z kavárny hotelu v Nábulusu unesen mladý Němec, který byl však krátce poté propuštěn.
- 3. února se uskutečnila nejpočetnější demonstrace, kterou iniciovalo hnutí Hamás. Shromáždění se zúčastnilo téměř 50 000 lidí. Mluvčí vyhrožovali teroristickými útoky proti EU.
- 4. února 2006 byl areál EU v Gaze napaden desítkami mladých ozbrojenců z radikálního uskupení Mučedníci al-Aksá, kteří zapálili v okolí pneumatiky a pokusili se do areálu proniknout. Napadena a poškozena byla také nedaleko stojící budova diplomatické reprezentace Německa. Předáci Mučedníků al-Aksá a Výborů lidového odporu prohlásili veškeré státní příslušníky Dánska, Francie a Norska zdržující se na palestinských územích za nepřátelské cíle a vyzvali je k okamžitému odchodu pod hrozbou útoků. Ve městě Nábulus se tyto skupiny pokoušely nalézt a unést cizí státní příslušníky obývající rezidenční čtvrti.
- 8. února 2006 zaútočily stovky ozbrojenců v Hebronu na zdejší ústředí pozorovací mise EU. Útočníci pronikli do nádvoří, kde zdemolovali několik aut a byli následně vytlačeni přivolanými policejními posilami.

Demonstrace v Sýrii

- V lednu 2006 došlo před dánským zastupitelstvím v Damašku k pokojným demonstracím, které se postupně radikalizovaly.
- 3. února 2006, po pátečních bohoslužbách, se v zemi uskutečnily veřejné protesty, výzvy k bojkotu dánského zboží a hrozby odplaty. Věřící šlapali na izraelské, francouzské, dánské a americké vlajky. Imám damašské mešity vyzval během kázání muslimy k obraně jejich náboženství. Po bohoslužbách se shromáždilo cca 200 demonstrantů před dánskou ambasádou v Damašku.
- 4. února zaútočil dav na budovy, ve kterých sídlí dánské a norské ZÚ. Ambasády byly chráněny syrskými bezpečnostními složkami, ty se však násilností nesnažily příliš zabránit. Poté se dav vydal k francouzské a americké ambasádě, zde se však setkal s tvrdým odporem armády a policie a demonstrace tak v násilné akci nepřerostla.

Demonstrace v Libanonu

- 5. února 2006 se v Bejrútu uskutečnila demonstrace, které se zúčastnilo až 20 000 lidí, mnozí z účastníků přijeli z různých koutů země. Cílem útoků se opět stalo dánské velvyslanectví. Poškozená byla i rakouská a slovenská ambasáda, které sídlí ve stejné budově. Útoky a poškozování veřejného majetku se pak rozšířily po celém hlavním městě, nejvíce byla zasažena čtvrť v okolí dánského velvyslanectví. Některé skupiny zaútočily i na ministerstvo zahraničí.
- Během protestů zahynul jeden člověk, třicet lidí bylo zraněno. Bezpečnostní síly reagovaly na situaci se zpožděním a v malém počtu. Policie po demonstraci zatkla 320 osob, z nichž byla většina ze Sýrie a Palestiny a patřila k radikálním islamistickým skupinám.
- Většina zadržených palestinské národnosti patřila k organizaci Lidová fronta pro osvobození Palestiny. Hlavní velení, která se v loňském roce několikrát podílela na zhoršení bezpečnostní situace v Libanonu.

Demonstrace v Íránu

- V noci z 5. na 6. února 2006 zasáhli útočníci zápalnými lahvemi rakouské kulturní středisko v Teheránu.
- 6. února 2006 napadly stovky demonstrantů dánské a rakouské velvyslanectví. U rakouské ambasády se sešlo asi 200 demonstrantů, nejradikálnější z nich házeli na budovu kameny.
- 7. února 2006 se u dánské ambasády shromáždilo asi 300 demonstrantů, někteří vrhali na budovu Molotovovy koktejly. Několik desítek demonstrantů vniklo na území velvyslanectví. Dalších sto demonstrantů se shromáždilo před norským velvyslanectvím, ti nejradikálnější opět házeli na budovu kameny. Dánsko reagovalo odvoláním velvyslance a uzavřením diplomatické mise v Teheránu.
- Cílem demonstrantů se stala i budova britského velvyslanectví, před níž se skandovala hesla „smrt USA, smrt Izraeli, smrt Británii“.
- Deník *Hamšahri*, spojený s teheránskou radnicí, vyhlásil soutěž o nejzdařilejší karikaturu na téma holocaust s provokativním odůvodněním, že jde o „test neomezené svobody slova“ v západní civilizaci.
- 11. února 2006, v den 26. výročí islámské revoluce, pokračovaly další protestní akce. Íránský prezident ve svém projevu opět deklaroval právo Íránu na jaderný program a zopakoval své dřívější tvrzení o holocaustu jako „mýtu přes půl století ospravedlňujícím zabíjení Palestinců“.

Demonstrace v Afghánistánu

- 7. února 2006 zaútočili demonstranti protestující proti karikaturám proroka Mohameda na norskou základnu NATO ve městě Maymana na severozápadě Afghánistánu. Mezi protestujícími se objevily i střelné zbraně, granáty a zápalné láhve. Čtyři lidé zemřeli a osmnáct jich bylo zraněno.
- Velitel svrženého militantního hnutí Taliban Mulla Dadulláh slíbil sto kilogramů zlata tomu, kdo zavraždí autora karikatur znevažujících proroka Mohameda. Po pěti kilogramech pak slíbil za zabítí dánského, německého či norského vojáka.

Demonstrace v Evropě

Česká republika

- 10. února 2006 přišly dvě desítky zástupců Islámské nadace k dánskému velvyslanectví v Praze, aby daly najevo svůj odpor k obrázkům, které zveřejnil dánský list *Jyllands-Posten*. Protest však měl na rozdíl od mnoha demonstrací v islámských zemích pokojný charakter

Francie

- 5. února 2005 se uskutečnila protestní demonstrace v Paříži za účasti asi 1000 osob. O několik dní později demonstrovalo na náměstí Republiky v Paříži zhruba 3000 lidí, kteří protestovali proti přetištění karikatur ve *France-Soir* a *Liberation*.
- 12. února 2006 prošel centrem Paříže průvod asi 7200 demonstrantů.

Německo

- 12. února 2006 proběhl pochod muslimů centrem Düsseldorfu, kterého se zúčastnilo 2500 osob. V Berlíně protestovalo asi 1200 lidí před dánským velvyslanectvím.

Švýcarsko

- V Bernu demonstrovalo asi 1000 muslimů před budovou parlamentu.

Nizozemsko

- V násilí přerostly protesty v Amsterdamu. Skupiny mladých muslimů zahalených v maskách nejprve volaly slogany podporující hnutí Hamás, Islámský džihád a Hizballáh. Poté dav začal házet kameny, ničit výlohy obchodů a drancovat. Demonstranti se pokusili zapálit dánské a norské vlajky. Policie akci pouze monitorovala a zasáhla se zpožděním, takže ničení majetku nezabránila.

Belgie

- Demonstrace přerostly v násilí také v belgických Antverpách. Demonstranti vykřikovali hesla „Dánové budou plakat“ atp. Bylo zadrženo několik desítek lidí.

Velká Británie

- V Londýně uspořádala demonstraci tamní extremistická muslimská organizace al-Ghurabaa (Cizinci). Radikálové nesli transparenty s nápisy „Setni každého, kdo znevažuje proroka“. Policie výzvám k zabíjení nečinně přihlížela.

Bosna a Hercegovina

- 8. února 2006 se v Sarajevu shromáždilo zhruba 1000 demonstrantů. Zástupce organizátorů Salih Begović vyzval k bojkotu výrobků pocházejících z Dánska a dalších států, jež otiskly kontroverzní kresby. Během demonstrace někteří ze shromážděných spálili vlajky Norska, Francie, Dánska a Chorvatska.

Makedonie

- 12. února 2006 se uskutečnilo několik demonstrací, největší z nich proběhla ve Skopje (asi 2000 osob). Zhruba 300 demonstrantů protestovalo před redakcí deníku *Vreme*, který část karikatur otiskl. Redaktoři deníku se muslimům omluvili a uvedli, že karikatury otiskli kvůli informovanosti obyvatelstva o této závažné kauze. Dalších 500 muslimů demonstrovalo v Tetovu.

Oficiální stanoviska a vyjádření aktérů konfliktu karikatur proroka Mohameda

Vyjádření Ministerstva zahraničních věcí České republiky, 6. února 2006

- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky důrazně odsuzuje útoky proti velvyslanectvím a dalším objektům Dánska, Švédska, Norska, Rakouska, Německa a Evropské komise a proti občanům evropských zemí, stejně jako rozdmýchávání nenávisti pod záminkou obrany náboženství.
- Rozdílné pohledy na kterékoli téma nesmí být v žádném případě omluvou pro násilí. Ministerstvo proto vyzývá ke zdrženlivosti a dialogu. .
- V souvislosti s přetištěním zahraničních karikatur, které mají zobrazovat proroka Mohameda, ministerstvo zdůrazňuje, že společenské a právní uspořádání České republiky spočívá na hodnotách demokracie, tolerance, svobody slova a respektu k jakémukoli vyznání.

Závěry zasedání Rady EU na reakce muslimské veřejnosti po otištění karikatur proroka Mohameda, 27. února 2006

- Rada EU vyjádřila hluboké znepokojení nad událostmi, které následovaly po zveřejnění karikatur proroka Mohameda v evropských a dalších médiích. Rada EU uznává, že tyto karikatury byly urážlivé a mohly způsobit psychickou újmu muslimům celého světa.
- Svoboda projevu je základním právem demokracie, je však nutné mít na paměti, že i toto právo musí být vykonáváno zodpovědně a v tomto případě je nutné brát ohled na různá náboženská přesvědčení a lidské hodnoty. Vzájemná tolerance a respekt jsou univerzálními hodnotami, které bychom měli vydvíhat.
- Rada EU silně odsuzuje veškeré násilné činy namířené proti občanům a majetku EU, jejich členským státům stejně jako proti ostatním zemím. Tato jednání nemohou být za žádných okolností ospravedlňována.

Vyjádření ministra zahraničních věcí Velké Británie Jacka Strawa pro BBC, 5. února 2006

- Právo svobody projevu musí být ve všech společnostech a kulturách vykonáváno zodpovědně a nesmí urážet nebo podněcovat (poznámka Jacka Strawa se týkala pouze přetištění kreseb, ne původního publikování v dánském deníku).
- Násilí, v tomto případě spojené s napadením dánských zastupitelství v cizině, je nepřijatelné a naprosto neospravedlnitelné. Chceme, aby se tato záležitost uklidnila.

Setkání prezidenta Spojených států amerických George W. Bushe s jordánským králem, 8. února 2006. Stanovisko Bílého domu k pálení ambasád v Sýrii, 4. února 2006

- George Bush chápe, že se karikatury lidem nelíbily. Uvedl, že na druhé straně ale tito lidé neměli svůj nesouhlas využít jako záminku pro páchání násilí a neměli vyjadřovat podporu těm, kteří manipulovali s jejich zlostí, aby dosáhli svých politických cílů.
- Spojené státy věří ve svobodný tisk a uznávají, že svoboda jde vždy ruku v ruce se

zodpovědností a ohleduplností. USA odsuzují násilí jako způsob vyjádření nespokojenosti s tím, co může být otištěno ve svobodném tisku.

- Spojené státy odsuzují napadení dánských a norských ambasád v syrském Damašku, syrská vláda zklamala, neboť nedokázala poskytnout diplomatickým úřadům dostatečnou ochranu, i přesto, že o plánovaném násilí byla předem informována.

Oficiální stanovisko ministra zahraničních věcí Dánska Per Stig Møllera, 22. února 2006

- Ministr vyjádřil hluboké znepokojení nad událostmi, které následovaly po publikování kreseb v dánských a evropských médiích. Dánsko respektuje rozličná náboženská citění lidí a uznává, že mnoho muslimů se mohlo cítit těmito kontroverzními kresbami hrubě uraženo.
- Ministr uvedl, že i přes fakt, že mohou mít obě strany rozdílný názor na některá témata, včetně významnosti některých vnitřních hodnot evropských společností, je bezpochyby více témat, které je spojuje než těch, které je rozděluje.

Oficiální stanovisko íránské ambasády k přetištění karikatur proroka Mohameda V českém tisku, 6. února 2006

- Ambasáda Íránské republiky vznáší silný protest proti přetištění ostudných kreseb hanobících jedno z nejdůležitějších světových náboženství a urážejících náboženské citění světové muslimské komunity.
- Ambasáda požadovala bezodkladnou omluvu a vyjádření lítosti.

Stát Izrael

- Stát Izrael nevydal k problematice karikatur proroka Mohameda žádné oficiální stanovisko.

Reakce afghánské vlády a prezidenta Hamída Karzáiho (odpověď Azizullaha Karzáiho, velvyslance Afghánské republiky v Praze)

- Afghánská vláda i prezident Karzái karikatury proroka Mohameda hluboce odsuzuje. Reakce afghánského lidu bez ohledu na čtyři mrtvé, kteří přišli o život během demonstrací, nebyla příliš hrubá v porovnání s reakcí některých fanatických islámských zemí. Obecně byla reakce hluboká, ale mírumilovná. Základním požadavkem afghánského lidu a afghánské vlády je předcházet takovýmto akcím do budoucna.

Oficiální stanovisko syrské ambasády a syrského ministerstva zahraničních věcí, 22. března 2006

- Ujišťujeme všechny evropské země, že násilné reakce na Středním východě nikdy neovlivní bezpečnost Evropy, žijeme ve stejném světě a všichni se stejnou intenzitou usilujeme o bezpečnost a mír.
- Ministerstvo zahraničních věcí Syrské arabské republiky vyjadřuje lítost nad násilnými akty, které doprovázely protesty a způsobily materiální škody některým ambasádám v Damašku. Přestože dobře rozumíme hněvu lidí po otištění karikatur, je neakceptovatelné, aby bylo popíráno právo a pořádek v zemi.
- Dr. Hassoun (nejvyšší syrský náboženský vůdce tzv. muftí) uvedl, že poklidné protesty by islámu posloužily lépe. „Mrzí nás, že někteří lidé byli zatlačeni svými emocemi až tak daleko, že svým chováním v důsledku uškodili našemu dialogu s Nory a Dány. Takovéto nevhodné chování může vyústit ve ztrátu některých našich evropských přátel, kteří podporují práva arabského lidu.“

Slovníček pojmů

Brigády mučedníků od mešity Al-Aksá

Vojenská větev palestinského odporu spojená s organizací Fatah předsedy palestinské samosprávy Jásira Arafata. Po smrti svého vůdce Raída Karniho v roce 2002 podnikla v Izraeli více sebevražedných atentátů než kterákoli jiná organizace palestinského odporu. V lednu 2002 se přihlásila k prvnímu takovému útoku spáchanému ženou.

Džamá Islamija

Tato největší egyptská militantní skupina vznikla na konci 70. let 20. století. Předpokládá se, že je volně organizována. Duchovní vůdce skupiny Umar Abd al-Rahman byl v roce 1996 odsouzen za účast na pumovém atentátu proti Světovému obchodnímu centru v roce 1993 a uvězněn ve Spojených státech. Džamá Islamija neuskutečnila žádný útok na území Egypta od srpna 1998. Neoficiálně se skupina dělí do dvou frakcí: jedna podporuje příměří vedené Mustafou Hamzou, druhá, řízená Rifou Taha Musou, požaduje návrat k ozbrojeným operacím. Členové této militantní skupiny stále věří v násilný džihád, jejich cílem je svrhnout egyptskou vládu a nahradit ji islámským státem.

Džihád

Klíčový pojem islámské věrouky bývá často vysvětlován jako "nesmírné a mnohostranné úsilí na cestě Boží". Jde o všestranné úsilí o co nejúplnější rozvoj, upevnění a šíření islámu a to jak mírovými, tak i násilnými prostředky. Džihád ve smyslu války – ať už je útočná či obranná – je z islámského právního hlediska chápán jako válka náboženská za šíření Božího zjevení a získávání území, na němž má být nastolena Boží vláda. Konečným ideálem je dosažení Boží vlády nad celým světem.

Fatah

Česky Vítězství. Tato organizace byla aktivní hlavně v 70. letech. Izraelská invaze do Libanonu v roce 1982 vedla k rozptýlení organizace do různých arabských zemí (včetně Jemenu a Tuniska). Bývala vyzbrojována SSSR a ostatními východoevropskými zeměmi a měla úzké politické vazby na Saúdskou Arábii a Kuvajt. Oba její vůdci – Abú Džihád a Abú Ijad – byli v nedávných letech zavražděni. Od podpisu „Deklarace zásad“ v roce 1993 se nepodílí na teroristických operacích.

Fatwa

Dobrozdání či právní názor, který formuluje kvalifikovaný islámský právník (muftí); náboženský trest smrti.

Hamas

Hnutí islámského odporu, v arabštině Nadšení. Hamas je fundamentalistickou islámskou organizací, která vede „náboženský boj“ s judaismem a oproti jiným skupinám se demonstrativně hlásí k násilí jako způsobu řešení blízkovýchodního konfliktu. Vlastní organizace se zrodila jako odnož egyptského Muslimského bratrstva po šestidenní válce v roce 1967, kdy Izrael obsadil západní břeh Jordánu a pásmo Gazy. Jejím zakladatelem je Ahmed Jasín. Největší rozvoj nastal po vyschnutí finančních zdrojů OOP, poté co se Arafat postavil na stranu Saddáma Husajna v letech 1991 a 1992. V té době se do Hamásu počali hlásit chudí Palestinci z Gazy.

Hizballáh

Hizbulláh, česky Strana boží. Polotajná organizace libanonských šíitů, která vznikla na počátku 80. let dvacátého století. Název je odvozen od pojmu v koránu, který v určitém období Mohamed používal jako ekvivalent pojmu umma (obec věřících). Cílem strany je vytvořit v Libanonu islámskou republiku podobnou režimu v Íránu. Hizballáh je jednou z nejradikálnějších islámských organizací.

Imám

V koránu se tento pojem používá ve významu „vzor, předák, vůdce“. Z těchto základních významů se odvozují tři různá použití v islámském životě. Obecně je imám ten, kdo stojí v čele při obřadní modlitbě. Podle šíitů přísluší titul imám a vedení islámské obce jen přímému potomku Alího. Imám je jediný, kdo je schopen vykládat závazně korán a sunnu.

Liga arabských států

Byla založena 1945 v Káhiře. Mezinárodní regionální organizace států s převážně arabsky mluvícím obyvatelstvem. Mezi hlavní cíle organizace patří podpora a posilování vzájemných vztahů mezi členy organizace, koordinace jejich politik a podpora vzájemných zájmů. Organizace slouží jako platforma pro koordinování vzájemných společných postojů, řešení sporů a pro přijímání regionálních mezinárodních smluv.

Mudžáhid

Mudžáhid je vykonavatel džihádu, bojovník na cestě Boží, kterému je za tuto aktivitu slibován pobyt v ráji. Mudžáhidem se podle koránu nemusí stát staří lidé; lidé starající se o nemocné, sirotky atp.; muži, kteří se nedávno oženili. Ženy mají účast na džihádu dobrovolnou, jsou ale povinny bojovníkům pomáhat a podporovat je.

Muslimské bratrstvo

Islámistická organizace Muslimské bratrstvo je nejvýznamnějším společenstvím v islámském světě. Bylo založeno v roce 1928 známým Hassanem Al-Bannou v Egyptě, jehož učení je dodnes ideologickým východiskem islámských radikálů. Al-Banna požadoval reformu islámské společnosti k obrazu původní, ideální a nezkažené Mohamedovy obce ze sedmého století, očistu od západních vlivů, liberalismu, materialismu, bezvěrectví, sionismu i komunismu. Politika Muslimských bratří se dělí na dva přísně oddělené proudy. První zdůrazňuje sociální, vzdělávací a charitativní práci, druhý proud se věnuje politické protivládní agitaci. Pokud se jeho členové domnívají, že je jejich vláda je korumpovaná a výrazně prozápadní, začnou na ni vytvářet nátlak. Pak přicházejí na řadu i bombové atentáty.

Organizace islámské konference OIC

Organizace islámské konference je mezivládní organizací sdružující 57 států. OIC byla založena v roce 1969 jako důsledek vypálení mešity Al-Aksá sionisty. Cílem OIC je posílit soudržnost členů organizace, spolupracovat v politické, sociální, kulturní a vědecké oblasti a chránit důstojnost, nezávislost a národní práva všech muslimů.

Šaría

Islámské právo, pro něž je typické úzké sepětí s islámským náboženstvím a prolínání právních pravidel s pravidly náboženskými a etickými. V 19. stol. došlo ke značné sekularizaci práva islámských zemí, avšak v posledních letech v některých islámských státech (Írán, Afghánistán) nastal opětový návrat k šarii. Šaría se zabývá především postavením lidí ve společnosti, jejich osobním statutem (typické je nerovné postavení ženy), dále manželstvím, rodinou, dědickým a trestním právem (typické jsou tělesné a také zmrzačující tresty).